

ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ УКРАЇНИ

Кафедра психології та соціальної роботи

СИЛАБУС
ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВПППБ 2.13.1. «ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТАЦІЯ ТА ПРОФВІДБІР»

ДЛЯ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ
денної та заочної форм навчання

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
«ПСИХОЛОГІЯ»

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 05 «СОЦІАЛЬНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ НАУКИ»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 053 «ПСИХОЛОГІЯ»

Курс	II	
Семестр	4-й	
Вид контролю	іспит	
Кількість годин / кредитів	150 год. / 5 кредитів	
з них:	А. ф. н.	З. ф. н.
<i>лекції</i>	32 год.	8 год.
<i>практичні</i>	–	–
<i>семінарські</i>	28 год.	4 год.
<i>індивідуальні завдання</i>	20 год.	20 год.
<i>самостійна робота</i>	70 год.	118 год.
Викладач	Ортікова Наталія Володимирівна, старший викладач кафедри	
Email:	natortik@gmail.com	
Консультації	ПН, СР – 12 ⁰⁰ –16 ⁰⁰	

1. АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичні та практичні питання професійної орієнтації та профвідбору.

Міждисциплінарні зв'язки.

Дисципліна «Професійна орієнтація та профвідбір» відповідно до структурно-логічної схеми дисциплін, передбачених навчальним планом підготовки бакалавра, викладається після вивчення дисциплін «Психологія праці», «Організаційна психологія» та передуює вивченню таких дисциплін, як «Соціальна психологія», «Вікова психологія».

Метою викладання навчальної дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти цілісного підходу щодо розуміння загальних теоретичних і методологічних засад з основ профорієнтації і самореалізації особистості та набуття умінь, необхідних для здійснення профконсультивної та профдіагностичної діяльності.

Основні завдання вивчення дисципліни полягають в теоретичній та практичній підготовці студентів з питань:

- ознайомлення студентів із понятійно-категоріальним апаратом, методологічними принципами, методами та основними тенденціями розвитку професійної орієнтації та професійного відбору;
- формування професійно важливих умінь щодо застосування отриманих знань під час проведення профорієнтаційної, профдіагностичної роботи з метою надання психологічної допомоги особистості у її професійному самовизначенні, самореалізації у будь-який період її професійного становлення або переживання будь-яких професійних криз;
- розуміння процесу організації професійного відбору, його структури, видів, етапів;
- обґрунтування комплексу психодіагностичного інструментарію та критеріїв професійної придатності до конкретних професій.

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У результаті вивчення дисципліни студент повинен набути такі компетентності:

Загальні компетентності

Інструментальні компетентності:

- здатність до аналізу концептуальних засад психології та визначення сутності законів і принципів психології;
- усне спілкування рідною мовою у процесі дискусії;
- знання другої мови при оволодінні іншомовними джерелами;
- вміння використовувати елементарні комп'ютерні навички (використання мережі Інтернет для опанування рекомендованих електронних джерел, робота у Microsoft Office PowerPoint при підготовці доповіді з презентацією, робота в програмі SPSS для обробки статистичних даних);
- вміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел;
- здатність знаходити своє місце в системі сучасних ринкових відносин, визначення такої сфери професійної діяльності, в якій найповніше можна використати професійний та творчий потенціал на користь як суспільним, так і власним інтересам;
- розширення свого кругозору, підвищення професійної майстерності на основі самоосвіти.

Міжособистісні компетентності:

- здатність здійснювати комунікаційну діяльність;
- розуміння етичних аспектів проведення наукового дослідження;
- уміння працювати у команді;
- уміння донести до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення та власний досвід в галузі професійної діяльності;
- навички та уміння формування міжособистісних стосунків у колективі;
- розуміння традицій і звичаїв інших культур, уміння проявляти толерантне ставлення;
- здатність до критики та самокритики;
- уміння критично оцінювати явища, ситуації, діяльність осіб, спираючись на отримані знання;
- позитивне ставлення до несхожості та інших культур;
- розуміти і дотримуватися етичних цінностей, у т.ч. у професійній діяльності;
- уміння протистояти проявам расової, національної, вікової дискримінації, гендерної нерівності;
- здатність працювати у міжнародному середовищі;
- уміння використовувати іноземну мову для забезпечення результативної професійної діяльності;
- уміння спілкуватися з експертами з інших галузей.

Системні компетентності:

- здатність застосовувати знання методів психології на практиці;
- здатність до навчання;
- здатність формувати нові ідеї (креативність);
- здатність працювати самостійно при опрацюванні джерел, підготовці альтернативних підходів до висвітлення наукової проблеми;
- здатність адаптуватися до нових ситуацій у професійній діяльності;
- здатність виконувати професійну діяльність у відповідності до стандартів якості;
- здатність до формування культури мислення, її сприйняття;
- здатність нести соціальну відповідальність за діяльність організації.

Фахові компетентності

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні

знати:

- структурні компоненти професійної орієнтації;
- методи, засоби, форми професійної орієнтації;
- потреби у професіях на локальному, регіональному ринку праці, основ професіографії, класифікації професій та спеціальностей;
- методологічні принципи професійної орієнтації та профвідбору;
- світові тенденції розвитку професій та структури зайнятості;
- національну систему освіти, форми навчання, галузі та спеціальності;
- особливості становлення і розвитку особистості фахівця у різні періоди професійного самовизначення і самореалізації;
- вимоги до організації професійного відбору;

вміти:

- з'ясувати наміри клієнтів та їх побажання щодо професійної діяльності;
- застосовувати профдіагностичні методики та профконсультаційні засоби під час надання допомоги різним категоріям громадян у професійному самовизначенні;
- оцінювати нахили, здібності та інтелект особистості здобувача (працівника) до професії та визначати найбільш пріоритетні сфери діяльності;
- проводити діагностику професійного самовизначення особистості на стадіях оптації, професійної підготовки, адаптації, професіоналізму, професійної майстерності;
- складати різні типи професіограм, проводити професіографічні дослідження щодо професійного самовизначення молоді;
- використовувати різні типи та види профвідбору;
- здійснювати профвідбір;
- застосувати отримані теоретичні знання при проведенні наукового дослідження;
- застосовувати отримані практичні знання під час проходження практики;
- орієнтуватися у виборі сучасних методик і методів досліджень.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Підготовка студентів з курсу «Професійна орієнтація та профвідбір» потребує використання активних форм навчання, які наближують навчальний процес до реальних професійних ситуацій.

Для активізації процесу навчання студентів у ході вивчення дисципліни застосовуються такі навчальні технології та засоби:

✓ **на лекціях** чітко та зрозуміло структурується матеріал; зосереджується увага студентів на проблемних питаннях; наводяться конкретні приклади практичного застосування отриманих знань; звертаються до зарубіжного досвіду вирішення окремих проблем; заохочуються студенти до критичного сприймання нового матеріалу замість пасивного конспектування; використовуються наочні матеріали, схеми, таблиці, моделі, графіки; використовуються технічні засоби навчання: мультимедійний проектор, слайди тощо;

✓ **на семінарських заняттях** обговорюються основні проблеми теми; проводяться дискусії, спрямовані на поглиблення, розширення, деталізацію і закріплення теоретичного матеріалу, які сприяють активізації пізнавальної діяльності студентів, формуванню самостійності суджень, умінню відстоювати власні думки, аргументувати їх на основі наукових фактів та сприяють оволодінню фундаментальними знаннями, допомагають розвивати логічне мислення, формувати переконання, оволодіти культурою толерантності.

✓ **самостійну роботу студента** викладач планує разом зі студентом, але виконує її студент за завданнями та під методичним керівництвом і контролем викладача; зміст самостійної роботи за темами визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

Обов'язковими елементами активізації навчальної роботи студентів є чіткий контроль відвідування студентами занять, заохочення навчальної активності, справедлива диференціація оцінок.

Структура навчальної дисципліни
для студентів денної та заочної форм навчання

Назва змістових модулів, тем	Кількість годин					
	денна форма навчання					
	Усього	в тому числі				
		Лекції	Семі- нарські	Прак- тичні	СРС	Індивід. робота
150	32	28	–	70	20	
Модуль I						
Змістовий модуль 1. Загальна характеристика професійної орієнтації та професійного самовизначення особистості						
<i>Тема 1.</i> Поняття професійної орієнтації як системи.	10	4	2	–	4	–
<i>Тема 2.</i> Історичний експурс становлення та розвитку професійної орієнтації.	14	4	2	–	8	–
<i>Тема 3.</i> Поняття професійного самовизначення.	16	4	2	–	10	–
Разом за змістовим модулем 1	40	12	6	–	22	–
Змістовий модуль 2. Складові професійної орієнтації						
<i>Тема 4.</i> Професійна інформація у системі професійної орієнтації.	14	4	4	–	6	–
<i>Тема 5.</i> Професійна консультація як складова професійної орієнтації.	20	4	6	–	10	–
<i>Тема 6.</i> Професійна адаптація як компонент професійної орієнтації.	14	4	4	–	6	–
Разом за змістовим модулем 2	48	12	14	–	22	–
Змістовий модуль 3. Професіографія як методична основа професійної орієнтації особистості						
<i>Тема 7.</i> Актуальні проблеми професіографування в профорієнтаційній діяльності практичного психолога.	14	2	2	–	10	–
Разом за змістовим модулем 3	14	2	2	–	10	–
Змістовий модуль 4. Основи професійного відбору персоналу						
<i>Тема 8.</i> Вимоги до організації професійного відбору.	18	4	4	–	10	–
<i>Тема 9.</i> Професійна придатність особистості.	10	2	2	–	6	–
Разом за змістовим модулем 4	28	6	6	–	16	–
<i>Усього годин за модулем I</i>	<i>130</i>	<i>32</i>	<i>28</i>	<i>–</i>	<i>70</i>	<i>–</i>
Модуль II						
<i>ІНДЗ</i>	<i>20</i>	–	–	–	–	<i>20</i>
Усього годин:	150	32	28	–	70	20
Підсумковий контроль – іспит						

Структура навчальної дисципліни
для студентів заочної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Кількість годин					
	заочна форма навчання					
	Усього	в тому числі				
		Лекції	Семі- нарські	Прак- тичні	СРС	Індивід. робота
150	8	4	–	118	20	
Модуль I						
Змістовий модуль 1. Загальна характеристика професійної орієнтації та професійного самовизначення особистості						
<i>Тема 1.</i> Поняття професійної орієнтації як системи.	15	1	2	–	12	–
<i>Тема 2.</i> Історичний експурс становлення та розвитку професійної орієнтації.	13	1	–	–	12	–
<i>Тема 3.</i> Поняття професійного самовизначення.	13	1	–	–	12	–
Разом за змістовим модулем 1	41	3	2	–	36	–
Змістовий модуль 2. Складові професійної орієнтації						
<i>Тема 4.</i> Професійна інформація у системі професійної орієнтації.	12	–	–	–	12	–
<i>Тема 5.</i> Професійна консультація як складова професійної орієнтації.	16	2	2	–	14	–
<i>Тема 6.</i> Професійна адаптація як компонент професійної орієнтації.	14	–	–	–	14	–
Разом за змістовим модулем 2	42	2	2	–	40	–
Змістовий модуль 3. Професіографія як методична основа професійної орієнтації особистості						
<i>Тема 7.</i> Актуальні проблеми професіографування в профорієнтаційній діяльності практичного психолога.	13	1	–	–	12	–
Разом за змістовим модулем 3	13	1	–	–	12	–
Змістовий модуль 4. Основи професійного відбору персоналу						
<i>Тема 8.</i> Вимоги до організації професійного відбору.	23	1	2	–	20	–
<i>Тема 9.</i> Професійна придатність особистості.	11	1	–	–	10	–
Разом за змістовим модулем 4	34	2	2	–	30	–
<i>Усього годин за модулем I</i>	<i>130</i>	<i>8</i>	<i>4</i>	<i>–</i>	<i>118</i>	<i>–</i>
Модуль II						
<i>ІНДЗ</i>	<i>20</i>	–	–	–	–	<i>20</i>
Усього годин:	150	8	4	–	118	20
Підсумковий контроль – іспит						

Методи навчання

Із метою забезпечення максимального засвоєння студентами матеріалу курсу використовуються наступні методи навчання:

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

- словесні (лекція-монолог, лекція-діалог, проблемна-лекція);
- наочні (презентація, демонстрування; опорних сигналів; опорних конспектів);
- практичні методи (вправи; практичні завдання; спостереження).

Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

- метод проблемного викладу матеріалу;
- моделювання життєвих ситуацій;
- мозковий штурм;
- метод опори на життєвий досвід;
- навчальної дискусії.

Методи контролю й самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності:

- усного контролю;
- письмового контролю;
- самоконтролю та взаємоконтролю;
- рецензування відповідей.

4. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

Контроль і оцінювання знань, вмінь та навичок студентів здійснюється згідно з кредитно-модульною системою організації навчального процесу і складається з двох етапів: поточного та підсумкового.

Поточний контроль здійснюється в процесі вивчення дисципліни на семінарських заняттях і проводиться у терміни, які визначаються календарним планом.

Завданням поточного контролю є перевірка розуміння та засвоєння теоретичного матеріалу, вироблення навичок проведення розрахункових робіт, умінь самостійно опрацьовувати тексти, здатності осмислити зміст теми, умінь публічно чи письмово представити певний матеріал (презентація).

Об'єктами поточного контролю знань студентів є:

- систематичність, активність, своєчасність та результативність роботи над вивченням програмного матеріалу дисципліни, у т.ч. виконання домашніх завдань та розв'язання задач;
- виконання завдань для самостійного опрацювання;
- виконання індивідуального завдання.

Об'єктом підсумкового контролю знань студентів у формі іспиту є виконання усних та письмових завдань.

Рейтинг студента із засвоєння дисципліни визначається за 100 бальною шкалою. Підсумкова оцінка курсу навчальної дисципліни є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності: поточне та підсумкове тестування рівня засвоєння теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та самостійної роботи (модульний контроль); оцінка (бали) за виконання практичних індивідуальних завдань. Підсумкова оцінка виставляється після повного вивчення навчальної дисципліни, яка виводиться як сума проміжних оцінок за змістові модулі. Остаточна оцінка рівня знань студентів **денної** форми навчання складається з рейтингу навчальної роботи, для оцінювання якої призначається 75 балів, і рейтингу з атестації – 25 балів. Для студентів **заочної** форми навчання відповідно – з рейтингу навчальної роботи – 50 балів, і рейтингу з атестації – 50 балів.

Розподіл балів, які отримують студенти
денної форми навчання

Поточне тестування та самостійна робота											Підсумковий тест	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2			Модульна контрольна робота	ЗМ 3	Змістовий модуль 4				
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6		Т 7	Т 8	Т 9			
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	20	
30							15					
75											25	100

Розподіл балів, які отримують студенти
заочної форми навчання

Поточне тестування, самостійна та контрольна робота									Підсумковий тест	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2			ЗМ 3	Змістовий модуль 4			
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9		
50									50	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

- 90-100 балів – **відмінно** (A, відмінно);
- 82-89 балів – **добре** (B, дуже добре);
- 75-81 балів – **добре** (C, добре);
- 68-74 балів – **задовільно** (D, задовільно);
- 61-67 балів – **задовільно** (E, достатньо);
- 35-60 балів – **незадовільно** (FX, з можливістю повторного складання);
- 1-34 балів – **незадовільно** (F, з обов'язковим повторним курсом).

Критерії оцінювання

Еквівалент оцінки в балах для кожної окремої теми може бути різний, загальну суму балів за тему визначено в робочій навчальній програмі дисципліни. Розподіл балів між видами занять (лекції, семінарські заняття, самостійна робота) можливий шляхом спільного прийняття рішення викладача і студентів на першому занятті.

Критерії оцінювання:

«ВІДМІННО» (А, 90-100 балів) – студент дає вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді не менш ніж на 90% питань, рішення задач та виконання вправ є правильними, демонструє знання матеріалу підручників, посібників, інструкцій, проводить узагальнення і висновки, акуратно оформлює завдання, був присутній на лекціях, має конспект лекцій чи реферати з основних тем курсу, проявляє активність і творчість у виконанні групових завдань;

«ДОБРЕ» (В, 82-89 балів, дуже добре; С, 75-81 балів, добре) – студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій і розрахунків, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді не менш ніж на 75% питань, був присутній на лекціях, має конспект лекцій чи реферати з основних тем курсу, проявляє активність у виконанні групових завдань;

«ЗАДОВІЛЬНО» (D, 68-74 балів, задовільно; E, 61-67 балів, достатньо) – студент дає правильну відповідь не менше ніж на 61% питань, або на всі питання дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки, які виправляє за допомогою викладача; при цьому враховується наявність конспекту за темою завдань та самостійність, участь у виконанні групових завдань;

«НЕЗАДОВІЛЬНО» (FX, 35-60 балів, незадовільно з можливістю повторного складання; F, 1-34 бали з обов'язковим повторним курсом) – студент дає правильну відповідь не менше ніж на 35% питань, або на всі питання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки, має неповний конспект лекцій, індиферентно або негативно проявляє себе у виконанні групових завдань, загалом має поверхневе уявлення про основний навчальний матеріал, не може ним оперувати.

5. ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

Політика курсу полягає в послідовному та цілеспрямованому здійсненні навчального процесу на засадах прозорості, доступності, наукової обґрунтованості, методичної доцільності та відповідальності учасників освітнього процесу.

1. Науково-педагогічні, наукові та педагогічні працівники закладу вищої освіти зобов'язані:

- 1) забезпечувати високий науково-теоретичний і методичний рівень викладання;
- 2) дотримуватись норм педагогічної етики, моралі, поважати людську гідність майбутніх спеціалістів;
- 3) залучати здобувачів освіти до наукової діяльності;
- 4) дотримуватися в освітньому процесі академічної доброчесності та забезпечувати її дотримання здобувачами вищої освіти;
- 5) розвивати в осіб, які навчаються в Інституті, самостійність, ініціативу, творчі здібності;
- 6) дотримуватися законів України, статуту та Етичного Кодексу ІПК ДСЗУ, інших нормативно-правових актів.

2. Здобувачі вищої освіти, зобов'язані:

- 1) дотримуватися вимог законодавства, Статуту та правил внутрішнього розпорядку Інституту;
- 2) виконувати вимоги з охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії, протипожежної безпеки, передбачені відповідними правилами та інструкціями;
- 3) виконувати вимоги освітньої програми та досягати визначених для відповідного рівня вищої освіти результатів навчання:
 - не пропускати заняття без поважної причини та не запізнюватися;
 - брати активну участь в освітньому процесі, вести конспекти лекцій, практичних занять, готувати теоретичний та практичний матеріал, виконувати передбачені курсом вправи, вирішувати задачі та тестові завдання;
 - здійснювати самостійну підготовку до занять згідно до затвердженого плану;
 - відпрацьовувати пропущені заняття (лекції, практичні, семінарські) у вигляді рефератів, презентацій, розрахунків згідно з темою заняття під час консультацій викладача за розкладом кафедри не пізніше завершення семестру;
 - складати згідно з графіком поточний модульний контроль (ІНДЗ, контрольна робота) з дисципліни;

4) дотримуватись академічної доброчесності:

- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилатись на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримуватись норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надавати достовірну інформацію про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

За порушення академічної доброчесності (плагіат, фальсифікація, списування, обман тощо) здобувачі освіти можуть бути притягнені до академічної відповідальності:

- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- відрахування із Інституту.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Авдєєв Л.Г. Стан та перспективи розвитку професійної орієнтації в Україні: наук.-метод. посіб. для працівників служби зайнятості. – К.: ІПК ДСЗУ, 2012. – 64 с.
2. Алгоритм вибору професії: Науково-практичні рекомендації / Н.В. Ортікова – К.: ІПК ДСЗУ, 2015. – 26 с.
3. Корольчук М.С. Теорія і практика професійного психологічного відбору / М.С. Корольчук, В.М. Крайнюк // Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Ніка-Центр, 2012. – 536 с.
4. Коропецька О.М. Профорієнтація та профпідбір: Навчальний посібник. – Івано-Франківськ, 2005. – 230 с.
5. Малхазов О.Р. Психологія праці. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 208 с.
6. Професійна орієнтація: підручник [для студентів] / Єгорова Є.В., Ігнатович О.М., Кобченко В.В., Литвинова Н.І., Марченко І.Б., Мерзлякова О.Л., Синявський В.В., Татаурова-Осика Г.П., Шевенко А.М.; [за ред. О.М. Ігнатович]. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. – 240 с.
7. Професійна орієнтація: теорія і практика: науково-методичний посібник [для педагогічних працівників] / За ред. О.В. Мельника. – Івано-Франківськ: “Тіповіт”, 2011. – Вип. № 2. – 279 с.
8. Професії майбутнього для України: наук.-практ. розробка / Л.М. Капченко, Н.В. Савченко, Л.Й. Літвінчук, О.В. Грамма. – К.: ІПК ДСЗУ, 2017. – 47 с.
9. Психодіагностичне забезпечення профорієнтації в системі педагогічної освіти: [посібник] / Є.В. Єгорова, О.М. Ігнатович, В.В. Кобченко, Н.І. Литвинова, І.Б. Марченко, О.Л. Мерзлякова, В.В. Синявський, Г.П. Татаурова-Осика, А.М. Шевенко; за ред. О.М. Ігнатович. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. – 228 с.
10. Становских З.А. Психологія професійної кризи дорослих: Монографія. – К.: Освіта України, 2010. – 330 с.
11. Сухенко Т.В. Як обрати професію майбутнього: посіб. з профорієнтації для молоді віком від 13 до 80 / Т. Сухенко; пер. з рос. О. Коноз. – Харків: Фоліо, 2016. – 80 с.
12. Методи психодіагностики в системі професійного відбору. Методичний посібник / Автор-укладач: В.В. Синявський; укладачі: Скульська В.Є., Міропольська М.А., Ортікова Н.В. / Під заг. редакцією В.В. Синявського. – К.: ДЦЗ, 2006. – 241 с.
13. Синявський В.В. Психологічні основи професійної консультації безробітних: навч. метод. посіб. – К.: ІПК ДСЗУ, 2011. – 80 с.
14. Механізми професійного відбору на вакантні посади спеціалістів та керівників центрів зайнятості: наук. - практ. реком. / Н.Г. Джинчарадзе, О.О. Савенко, Н.В. Савченко, Н.В. Ортікова, В.В. Турбан, Н.В. Балашова, Л.Й. Літвінчук, О.В. Грамма – К.: ІПК ДСЗУ, 2018. – 116 с.
15. Науково-методичне забезпечення професійної орієнтації безробітних: психологічний аспект: науково-методичні рекомендації / С.О. Тарасюк, Н.В. Ортікова, В.П. Логвиненко та ін.; / за заг. ред. С.О. Тарасюк. – К.: ІПК ДСЗУ, 2012. – 168 с.
16. Положення про організацію професійної орієнтації населення [.https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0190-95](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0190-95)